

ВСТУП

У дипломній роботі розглядатимемо феномен любові у творчості відомого англійського письменника, філософа і богослова ірландського походження Клайва Стейплза Люїса (C.S.Lewis). Автор відомий у всьому світі, зокрема і в Україні, передусім, своїм циклом Хроніки Нарнії, який неодноразово видавався і продовжує видаватися в українському перекладі. Попри те, що вже побачили світ окремі українські переклади філософсько-богословської, а також літературознавчої спадщини К. С. Люїса (Проблема страждання, Листи Крутеня, Велике розлучення, Чотири любові), ще й досі залишається не перекладеною лівова частка його творів. Після пережитого навернення до християнства письменник скеровує свої творчі зусилля і проникливий інтелект на обґрунтування істинності християнської віри, (тому не дарма вважається в інтелектуальних і релігійних колах одним з найбільших апологетів християнства ХХ ст.) Однак поступово простежується еволюція його творчості, «зміна в літературних мотивах: від початкової демонстрації правди Віри до явлення Любові», як зазначив у своїй рецензії на трактат Люїса Чотири любові іспанський журналіст та люїсознавець І. П. Тормо. Останній також назвав у тій-таки рецензії К. С. Люїса «письменником Любові», «у гостях в якого зручно почувуються християни різних конфесій» .

Наразі більшість наших співвітчизників малознайомі із філософсько-богословською спадщиною філософа ірландського походження, у якій одною з центральних тем є оспівування любові та проникливий філософський аналіз її сутності. Завданням наукової праці буде глибше розглянути феномен любові як такої, її різновиди, небезпеки та виклики різних типів любові, як і їх місце у практичному житті та способи навчитися автентично любити.

Тема є актуальною, бо лише після того, як з'ясуємо, що таке справжня любов зможемо виконати дві головні заповіді любові, які проголосив Христос як есенцію всього християнського життя. Це важливо особливо для сучасного споживацького світу, а ще конкретніше для українського суспільства, у якому витворилося багато сурогатів та псевдоідеалів, які прикриваються священним іменем «Любов», однак в дійсності служать лише потуранню егоїзму та всездозволеності.

Об'єктом нашої праці буде пошук конкретно-практичних постулатів про те, чим є любов у різних її різновидах, щоб завдяки їм навчитися уникати сурогатів любові та по-справжньому любити.

Метою праці, з огляду на об'єкт цієї дипломної роботи, буде аналіз концепції Люїса про чотири види любові, запозичені з грецької філософської традиції.

Зважаючи на мету, праця складатиметься з трьох розділів за принципом трикутника Платона – любов до світу, міжлюдські види любові та любов божественна.

Дипломна робота складатиметься зі вступу, основної частини, поділеної на три розділи, висновків та списку використаної літератури. Саме така структура допоможе найкраще висвітлити тему та досягнути поставлену мету праці.

У першому розділі зупинимось на термінології автора щодо феномену любові. Розглянемо любов до т. зв. сублюдського, до живого створеного світу та різновиди любові до

батьківщини (патріотизму).

Другий розділ присвяtimo міжлюдським видами любові: прив'язаності, дружбі та еросу, та їхнім різновидам. Тут розглядатимемо особливості кожного з них, небезпеки, виклики та шляхи їх подолання. Покажемо взаємозв'язки різних видів любові між собою та їх роль в ієрархії любові.

У третьому розділі проаналізуємо різновиди четвертого виду любові – милосердя – по відношенню до самого себе, до інших осіб та до Бога. Покажемо місце милосердя в ієрархії видів любові та взаємозв'язок милосердя з ними. Подамо теодицею Люїса, представивши Божу Особу як Любов та джерело попередніх її видів. Окреслимо особистий досвід Люїса в Богопізнанні крізь призму його творчості.

У праці застосовуватимуться такі методи: аналітичний, синтетичний, порівняльний і доповнюючий. Аналітичним методом послугувуватимемося при аналізі джерел – творів автора (насамперед філософсько-богословських його творів). Синтезом будуть думки дослідників й перекладачів філософської спадщини К. С. Люїса.

Філософський трактат Люїса Чотири любові служитиме найголовнішим джерелом і дороговказом на шляху до з'ясування феномену любові. Саме цей твір систематично постулює бачення філософа про те, чим є любов. Розгортатимемо тему за схемою самого ж таки автора: йдучи від т. зв. «нижчих» типів любові до найвищої Любові – Бога. Намагатимемось представити всі, принаймні найважливіші й найактуальніші, погляди Люїса на обрану нами тему, опираючись й на інші його філософські твори. Західна наука давно й плідно досліджує Люїса як письменника у жанрі християнського фентезі. Серед переліку дослідників можна назвати - К. Кілбі, К. Манлоу, Е. Фуллера, П. Шекеля тощо, російські дослідники теж досягли певних успіхів (найвідомішими серед них є А. Бушняк, С. Кошельов, А. Кураєв, Н. Трауберг, М. Еппле, Я. Кротов тощо) – як подає Т. Жаданова, українська дослідниця Люїсового творчого доробку . Перелік українських люїсознавців – нечисленний. Принаймні найбільш відомим серед них є Андрія Маслюх, перекладач з англійської українською Люїсової Космічної трилогії, автор окремих статей про Люїса та його творчість.

Джерелами слугуватимуть, окрім уже згаданого твору Чотири любові (The Four Loves, 1960), насамперед його філософські опуси: Проблема страждання (The Problem of Pain, 1940), Листи Крутєня (The Screwtape Letters, 1942), Просто християнство (Mere Christianity, 1952, на основі радіопередач 1941—1944 pp.), Біль утрати (A Grief Observed, 1961). Два перші трактати присвячені безпосередньо темі любові, в інших же творах ця тема є однією з провідних.

Утім, вся творчість більшою чи меншою мірою проливає світло на різні аспекти феномену любові. Спробуємо простежити, яким чином розвивалися, змінювалися чи поглиблювалися погляди К. С. Люїса на феномен любові впродовж усього його творчого шляху. Дізнаємося від яких авторів, філософів чи й отців Церкви черпав він свої ідеї, а також на кого з відомих письменників та дослідників його ідеї впливали і продовжують впливати.

Д. С. Мережковський у своєму другому томі Воскреслі боги трилогії Христос і Антихрист висловив цікаву думку про те, що, вдивляючись в анатомічні ескізи Леонардо да Вінчі, важко провести чітку межу між наукою і мистецтвом. Вони плавно перетікають одне з одного, і цим одне одного збагачують, доповнюють. Не дарма Леонардо да Вінчі – і науковець, і митець . Люїс – і художник красного письменства, і філософ у строго науковому сенсі цього слова (хоч ніколи себе таким не називав, будучи за фахом

літературознавцем). У його творах важко провести чітку межу між мистецтвом і наукою. Вони також переливаються одне з одного, і тим одне одного збагачують і доповнюють. Окремі філософські погляди К. С. Люїс як талановитий письменник-фантаст виклав у своїх не філософсько-богословських творах. Йдеться передусім про цикл Хроніки Нарнії (Лев, Чаклунка й стара шафа (The Lion, the Witch and the Wardrobe, 1950), Принц Каспіян (Prince Caspian: The return to Narnia, 1951), Підкорювач світанку чи плавання на край світу (The Voyage of the Dawn Treader, 1952), Срібне крісло (The Silver Chair, 1953), Кінь і його хлопчик (The Horse and His Boy, 1954), Небіж чорнокнижника (The Magician's Nephew, 1955), Остання битва (The Last Battle, 1956)). Також цінними для нашої праці будуть деякі ідеї з твору Допоки ми не мали облич (Till We Have Faces, 1956).

Також розглянемо проблематику любові-еросу з незавершеного й останнього в житті К. С. Люїса твору Десять років опісля.

Хоч Alegорія любові: дослідження середньовічної традиції (The Allegory of Love: A Study in Medieval Tradition, 1936) – твір автора в області літератури, однак філософські його аспекти теж слугуватимуть кращому розумінню поглядів філософа на обрану нами тему, як і певні ідеї його науково-фантастичної книги Космічна трилогія.

Що стосується термінологічного апарату дипломної роботи, то варто подати певні пояснення. Використовуючи термін «любов», маємо на увазі не лише суто людське почуття, а широкі за значенням і глибинне за суттю філософське поняття.

Використовуватимемо термінологію та класифікацію феномену любові розпрацьовану самим Люїсом, позаяк вона найбільш адекватно розгортає хід його мислення та передає колорит його філософії. Самі терміни видів та підвидів любові подаватимемо курсивом. Переклад іншомовних джерел та літератури здійснений автором цієї дипломної роботи, якщо окремо не зазначено щось інше.

Задля уникнення повторів та плутанини синоніми «автор», «мислитель», «філософ» тощо стосуватиметься лише К. С. Люїса. Інших філософів, письменників чи отців Церкви, натомість, подаватимемо завжди поіменно.

Під час написання праці виникали певні труднощі з літературою: самих праць філософа про феномен любові було достатньо. Критичних же досліджень з обраної теми було обмаль, оскільки увага люїсознавців сконцентрована, здебільшого, на інших аспектах його творчості. (Зокрема, дослідники зосереджені на фентезійних та фантастичних його творах, а також його апологетичному та літературознавчому доробку).

Не претендуємо у цій дипломній роботі на всесторонній аналіз філософської спадщини Люїса. Тут ми намагались швидше представити погляди філософа на різні види любові, опираючись на його творчість, та показати, як ці погляди впливали з особистого життєвого досвіду автора. Ці погляди, оперті на інтелектуальний геній автора та його живу віру в Бога, зможуть, сподіваємось, допомогти краще зрозуміти феномен любові та втілити ці знання на практиці. Сподіваємось також, що праця стане поштовхом до подальших досліджень та пошуків українських науковців та любителів творчого доробку однієї з найвпливовіших постатей ХХ ст. – К. С. Люїса.

ВИСНОВКИ

У цій дипломній роботі ми дослідили феномен любові у творчості К. С. Люїса, представлений у чотирьох її видах. Ми показали, що поділ феномену любові на чотири види (прив'язаність, дружба, ерос та милосердя) – закорінений ще в грецькій філософії. У праці ми продемонстрували, що порядок цих видів не випадковий, але має свою

внутрішню логіку, де кожен вид повинен займати своє місце. Поки він займає «своє місце» – він служить на благо людині. Слова Т. Кемпійського «вище не стоїть без нижчого» Люїс потрактував наступним чином: кожен нижчий вид має стати сходиною для сходження на «вищий» вид любові. Той вид любові, який людина абсолютизує – стає перепорою на шляху сходження до найвищої любові-милосердя, якою є Сам Бог-Любов. Коли прив'язаність, дружба чи ерос стають «богом-ідолом» – то одразу ж перетворюються для людини на «демона».

У першому розділі ми з'ясували термінологічний апарат автора, а саме розрізнили такі підвиди видів любові: любов-потреба (та, яка приймає від когось/ чогось), любов-дарування (та, що безкорисливо дає комусь/ чомусь) та любов-поцінування (віддає пошану комусь/ чомусь як такому). У праці ми показали необхідність цих категорій феномену любові для подальшого дослідницького пошуку. На прикладі любові до сублюдського ми поглибили розуміння розрізнення любові-потреби, любові-дарування та любові-поцінування. У цьому ж розділі ми представили любов до живого створеного світу (природи як середовища людського життя) та любов до батьківщини – патріотизм. Розглядаючи любов до живого створеного світу ми побачили, що ХІХ ст. (доба Романтизму) було схильним до боготворення природи, проголошення її вчителькою моральності, та критерієм всього (сучасний еквівалент – крайні форми «руху зелених»), інша ж крайність – сприймання її модерністами як такої, якій людина має «підкоритися», де природа детермінує людину. І перше, і друге сприймання – це спотворення любові до живого створеного світу природи. Природа не може задовольнити прагнень, що їх вона викликає, ані відповісти на теологічні питання, ані нас освятити. Ми маємо постійно повертатись до неї спиною; «переходячи від полів, мережаних світанком, до якоїсь убогої маленької церковці». Але, попри це, любов до природи найчастіше є цінною для багатьох людей лише на початку наближення до Бога-Любові. Розглянувши концепцію патріотизму як любові до батьківщини, ми побачили, що здоровий патріотизм шанує власну батьківщину (рідну місцевість, народ, мову, культуру, стиль життя). Такий патріотизм часто вимагає виходу за межі власного інтересів лише своєї сім'ї, подібно до того, як сім'я вимагає виходу за межі власного «я». Однак батьківщина, а саме держава чи суспільство – це засоби для розвитку особи, а не навпаки. Держави переминають – особа ж вічна, згідно з Люїсом. Якщо ж держава перетворюється у самоціль – то вона стає ідолом, – або ж «демоном».

Другий розділ ми присвятили розглядові так званих міжлюдських видів любові – прив'язаності, дружбі та еросу.

Згідно з Люїсом, прив'язаність – найбільш тваринний (такий, що єднає людину зі світом природи) вид любові. Тому ми розглянули стисло прив'язаність не лише між людьми, а й між людиною та світом тварин. Прив'язаність між людиною та тваринами облагороджує останніх. Тварина «олюднюється» через вплив людини, подібно як людина у взаємодії з Богом обожнюється.

У контексті суто міжлюдських відносин прив'язаність – це, насамперед, вид любові між батьками та дітьми, який, однак, виходить далеко за ці рамки. Прив'язаність може виникати між найрізноманітнішими віковими групами, статями, прошарками людей. Прив'язаність у цьому плані найменш вибаглива на тлі всіх інших типів любові; розширює світогляд людини та її сприйнятливості до її невластивих типів людей: прив'язаність може виникнути між науковцем та невігласом, між молодим чоловіком та старою нянею, між людьми, яким і «п'яти хвилин нема про що поговорити». Велич прив'язаності полягає

також і в її смиренній непоказності.

Любов-потреба у прив'язаності стосується дітей, які отримують від батьків любов-дарування. Любов-дарування у прив'язаності на перший погляд – абсолютно безкорислива. Натомість з творів Люїса випливає, що батьківська прив'язаність дарує, бо не може не дарувати. Вона потребує бути потрібною. Викликом і завданням для батьків є остаточно стати «непотрібними» для своїх дітей. Завданням прив'язаності-сторге є виховати дітей так, аби вони стали самостійними, а також стали собою, а не просто додатком і продовженням батьків. Адже прив'язаність, яка вимагає бути завжди потрібною – витончена форма егоїзму. Любов-поцінування у прив'язаності, зазвичай, проявляється яскраво лише при втраті того, до кого ми були прив'язані.

Дружба, на відміну, від прив'язаності чи еросу – «найдуховніший» (не зумовлений фізіологією) вид любові. Згідно з мислителем, дружба в сучасному для нього світі несправедливо призабута, витіснена на маргінес. З Люїсової Алегорії любові та трактату Чотири любові ми побачили, що в період Античності та Середньовіччя дружба займала почесне (а іноді навіть пріоритетне) місце серед інших видів любові. На відміну від прив'язаності, дружба – вибаглива, вибіркова. Дружба своєю селективністю – схожа на ерос. Та різнить дружбу від еросу те, що дружба вітає «третього», не є виключною. Розширення кількості друзів, навпаки, сприяє кращому розкриттю кожного: за висловом автора, «я не такий великий сам по собі, щоб освітлювати усі грані іншої людини; я хочу, щоб крім мене були інші промінчики, які б показали всі її сторони». Люїс вирізняє товаришування як матрицю для розвитку справжньої дружби. На відміну від дружби в «чистому вигляді», товаришування – необхідне для виживання всієї спільноти та кожного індивіда зокрема. Товаришування, згідно з Люїсом, – це задоволення (любов-потреба) від співпраці, від обговорення ділових справ, від взаємоповаги (любов-поцінування) і розуміння (любов-дарування) чоловіків, які щодня проходять спільні випробування. Такий вид стосунків як товаришування має біологічну цінність, бо ще «у первісних спільнотах співпраця чоловіків як мисливців чи воїнів була не менш важливою, ніж народження і виховання дітей. Плем'я, яке не полювало, вимерло б так само, як і те, де б не народжували і не виховували дітей. З товаришування народжується дружба саме у той момент, коли «двоє або більше товаришів виявляють, що в них є спільні бачення чи інтереси, чи навіть смаки, які не властиві іншим і які до цього моменту кожен вважав своїм винятковим даром (чи тягарем). Дружба потребує матеріалу-палива: дружити можна тільки з кимось. З біографічних даних автора ми показали, що літературний гурток «Інклінгз», найяскравішим лідером якого був сам Люїс, засвідчує неперевіршений взірець дружби, паливом-матеріалом якого було спільне захоплення літературною творчістю, філософією, філологією тощо. Дружба – ядро для творення нових держав, наукових чи мистецьких центрів, згідно з автором.

Існує духовне зло, так само, як і духовне добро. Існують як святі, так і несвяті ангели. Найгірші гріхи людей – духовні. Тож духовність дружби не є гарантом її святості та непомильності. Створення групи друзів несе загрозу, згідно з Люїсом, владній верхівці, адже друзі певним чином ізолюються, відокремлюються, а часто йдуть всупереч уже встановленим владою устоям. Однак таке підозріле чи вороже ставлення можновладця до надто тісної дружби серед його підлеглих може бути у деяких випадках виправданим. Причина полягає у тому, що спільне захоплення, чи бачення певних речей по-особливому, через яке народжується дружба не обов'язково може бути позитивним чи, принаймні, нейтральним: захоплення певним поетом, стилем музики чи хобі. Імпульсом до

народження дружби також може стати і спільна ненависть до когось чи чогось, спільні пороки тощо. І, як завдяки дружбі зміцнюються та розвиваються добрі починання, так і злі нахили помножуються та утверджуються в колі друзів.

Якщо у здоровому колі друзів кожен відчуває свою убогість стосовно до інших, то у «виродженому» дружньому гурті кожен переходить від особистої скромності до зверхності від того, що перебуває у «вибраному колі».

На думку Люїса, дуже рідко застосовується образ дружби у Святому Письмі як образ найвищої Любові (Бога). Дружба – надто духовна, аби служити добрим образом духовний речей. Без ризику у Святому Письмі порівнюється Бога до Батька чи Нареченого, бо лише божевільний сприйме це буквально, а не образно-містично – твердить мислитель-богослов.

Ведучи мову про ерос у творчості Люїса, ми розрізнили два його підвиди – власне ерос (закоханість) та Венера – статевий інстинкт. На переконання філософа, статевість (Венера) може діяти як з еросом, так і без нього. При цьому додає, що наявність еросу чи його відсутність не чинить статевий акт «нечистим» або «чистим», добрим чи поганим, незаконним чи законним. Тобто, автор не погоджується з тим, що статеві стосунки в контексті закоханості – завжди виправдані і добрі, а ті стосунки, які не супроводжуються закоханістю – злі та неприпустимі. Філософ аргументує цю думку, опираючись на попередній історичний досвід: у попередні століття часто одружувались через батьківський примус, не будучи закоханими та при цьому залишалися хорошим і вірним подружжям. А часто в ім'я закоханості-еросу звершуються численні злочини.

Ми з'ясували, що благородство еросу в тому, що він перетворює статевий потяг, який є потребою-задоволенням, у найвищу форму задоволення-поцінування: ерос бачить в об'єкті свого захоплення цінність саму в собі. У еросі любов-потреба та любов-дарування перетинаються. Ерос стирає різницю між поняттями «брати» і «давати». Ерос у найвищій і досконалій своїй формі приносить найбільшу насолоду, але при цьому власне насолоду як таку вважає чимось другорядним. Та у безкорисливому і витонченому еросі криється небезпека. Голос еросу промовляє «голосом бога». Та ерос – не є Богом. Сила та самопосвята еросу – вбудована у нашу природу. Вдивляючись на нього як на взірець відданості та самопосвяти коханій особі, можемо навчатися любові до Бога та ближнього. А-от беззастережне возвеличення Ероса чинить його «демоном».

У третьому розділі розглянуто любов-милосердя – надприродний вид любові, який своїм джерелом має Бога. Любов-милосердя – справа насамперед волі та розуму, покріпленого благодаттю Божою, а не просто почуття. Для того, аби «встоятися» всі попередні види любові – прив'язаність, дружба та ерос – повинні наснажуватися любов'ю-милосердям. Любов-милосердя щодо себе та інших осіб проявляється у безкорисливому і безумовному прийнятті інших, відкритості до себе та інших як образу Божого. Неможливо любити якусь людину чи себе «занадто сильно». Ми можемо любити занадто сильно в пропорції до нашої любові до Бога; але цю невідповідність створює не сила нашої любові до людини, а наша мала любов до Бога. Любити Бога найбільше означає виконувати його волю (Божі Заповіді), часто навіть всупереч своїй волі та волі інших людей.

Відрізняється Любов-дар божественного походження, від любові-дару «вбудованого» в нашу природу, своєю абсолютною безкорисливістю. Природна любов-дар не шукає добра коханого лише заради коханого, але прагне для нього щастя за власним уявленням, такого щастя, яке хоче і може дати сама. Але божественна Любов-дар, тобто Сама Любов – Бог, який діє в людині, є абсолютно безкорисливою і прагне просто найкращого

для коханої. Лише завдяки божественній любові-дару людина може любити те, що по-природі не викликає любові: покидьків суспільства, злочинців, розумово неповноцінних, недобрих, пихатих ворогів тощо. Лише завдяки Богові людина здатна переживати любов-дар до Нього самого. Хоч і не можемо йому подарувати хоча б щось, що б Йому не належало, все ж у наших руках: відступити від Бога або ж «повернути» Йому наше серце і волю, які Він і так нам подарував. Наша воля існує для того, аби зробити її Його волею. Божественна любов-дар до ближнього нерозривно пов'язана з божественною любов'ю-даром до Творця, бо «кожен незнайомиць, якого ми годуємо та одягаємо – Христос».

Любов-потреба щодо Бога проявляється у власній абсолютній убогості: людина усвідомлює, що всі дари якими володіє – абсолютно їй не належать. Природну любов-потребу, яка ніколи цілковито не визнає своєї нужди, Бог замінює на повне, дитяче і захопливо-радісне прийняття божественної любові-потреби. Тоді радісно усвідомлюємо свою повну залежність, стаємо «радісними жебраками».

«Трансформацію» також переживає і наша любов-потреба одне в одному. Всі ми потребуємо інколи, (а дехто і постійно) отримувати Милосердя (Бога) від інших, яке будучи Самою Любов'ю, любить нас просто так, а не тому що ми цього варті. Ми хочемо, аби нас любили за нашу красу, моральні чесноти, за нашу корисність чи інші позитивні якості. І сам лише натяк, що нас люблять цією найвищою любов'ю стає для нас шоком. Бо дійсно важко продовжувати приймати від інших любов, яка не залежить від нашої привабливості. Смирено, не ображаючись, у такому випадку приймати навіть важче, а, можливо, і благословенніше, аніж давати.

Христос є досконалим Богом і досконалою Людиною. Подібно й природні типи любові покликані стати досконалим милосердям і при цьому досконалою природною любов'ю. Милосердя не сходять до рівня природної любові, а природна любов стає покірним і співзвучним інструментом Самого Бога. Автор зауважує, що численні труднощі у стосунках з іншими самим фактом свого існування штовхають нас піднятися над просто природними типами любові до Милосердя, бо така необхідність очевидна.

Ми розглянули Люїсову теодицею, поміщену в його трактаті Проблема страждання. Наявність страждання та зла у світі при існуванні всемогутнього та люблячого Бога, за Люїсом, пояснюється вільною свободою волі людини. Бог же допускає зло та страждання для нашого ж блага, аби нас вдосконалити та зробити гідними любові. Проаналізувавши такі твори Люїса як Круговий шлях, Заскочений радістю та Просто християнство, ми побачили, що не лише у трактаті Чотири любові, а й у всьому попередньому творчому шляху та в особистому житті автор намагався пізнавати Бога-Любов. І в цьому пошуку свій власний досвід пережиття Бога-Любові він зіставляв з досвідом Отців Церкви. Особливо помітним, як ми з'ясували, є вплив богослов'я та філософії св. Августина на К. С. Люїса.

У подальшому можна і треба досліджувати обрану нами тему. Малодослідженою в Україні є філософсько-богословська спадщина Люїса. Читачі знайомі з творчістю автора лише завдяки Хронікам Нарнії (у кращому випадку), або ж завдяки екранізації цього твору. Літературознавча багатюща і геніальна спадщина Люїса – біла пляма на карті українських люїсознавців.

Ця праця – лише скромний внесок в українську «люїсіану». Сподіваємося, що вона стане поштовхом до подальших досліджень Люїсової філософії та богослов'я загалом. Розглянута тема важлива, адже тема любові – актуальна завжди і всюди. Особливо в

реаліях сучасного споживацького світу, де поняттям любові так часто спекулюють. У цій праці, сподіваємося, нам хоча б частково вдалося з'ясувати феномен любові. Лише той, хто знає, що або ж Хто є Любов, матиме шанс реалізувати справжню, непідроблену любов на практиці.

У процесі написання цієї праці нам довелося зіткнутися з браком дослідницької літератури на обрану тему. Дослідники в основному звертають увагу на інші аспекти люїсової творчості (проблематика морального закону, його фентезійні опуси тощо). Тому феномен любові у творчості Люїса доводилось досліджувати в основному через безпосередній аналіз його богословсько-філософських трактатів.

Незавершений рукопис К. С. Люїса Десять років опісля ми цитували опосередковано оскільки це джерело не було нам безпосередньо доступне.

Дипломна робота перевищує передбачений Правильником обсяг задля кращого і повнішого розкриття теми, яка в процесі написання праці виявилась значно обширнішою, ніж було передбачено спочатку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Святе Письмо і документи Церкви

Святе Письмо Старого та Нового Завіту/ перекл. І. Хоменка. Львів 2007.

Енцикліка Deus Caritas est святішого отця Бенедикта XVI // [Електронний ресурс]: Свята Традиція Української Греко-Католицької Церкви, – Режим доступу до статті: http://www.raducionalist.info/blog/enciklika_deus_caritas_est_svjatishogo_otcja_benedikta_xvi/2014-12-103202.

Окружное послание Святейшего Отца Иоанна Павла II об экуменическом долге Ut unum sint («Да будут все едино») 1995.05.25 // [Електронний ресурс]: Фонд Иоанна Павла II. – Режим доступу до статті: <http://www.fjp2.com/ru/john-paul-ii/online-library/encyclicals/127-ut-unum-sint>.

Джерельна література

Люїс К. С. Боль/ Перекл. з англ. Н. Трауберг // [Електронний ресурс]: Азбука вери/. – Режим доступу до статті: <https://azbyka.ru/fiction/bol/>.

Люїс К. С. Боль утрати/ Перекл. з англ. Н. Трауберг // [Електронний ресурс]: Предание. Ру. – Режим доступу до статті: <https://predanie.ru/lyuis-klayv-seyplz-clive-staples-lewis/book/69497-bol-utraty/>.

Люїс К. С. Просто християнство (Mere Christianity, 1952, на основі радіопередач 1941—1944 рр.)/ Перекл. з англ. Н. Трауберг: // [Електронний ресурс]: Библиотека Максима Мошкова. – Режим доступу до статті: http://lib.ru/LEWISCL/mere.txt_with-big-picture.html.

Люїс К. С. Листи Крутеня/ Перекл. з англ. В. Романець. Львів 1994.

Люїс К. С. Чотири любові/ Перекл. з англ. Г. Косів. Львів 2016.

Допоміжна література

Августин. Сповідь. Київ 1999.

Корчак Я. Як любити дитину. Харків 2016.

Люїс К. С. Космічна трилогія/ За межі мовчазної планети. Переландра т. 1-2 / Перекл. з англ. А. Маслюх, Львів 2010.

Люїс К. С. Космічна трилогія/ Мерзенна сила/ т. 3/ Перекл. з англ. А. Маслюх. Львів 2010.

Платон. Бенкет (Вступ до прочитання «Бенкету»). Львів 2015. Платон. Избранные диалоги/ Пир. Москва 1965.

Фромм Е. Мистецтво любові. Харків 2018.

Честертон Г. К. Вечний человек, Москва 1991.

Caltagirone C. L'amicizia come sacramento. Torino 1991.

Tormo I. Uno dei migliori trattati della storia sull'amore: "I quattro amori", di C. S. Lewis //

[Електронний ресурс]: Aletei. - Режим доступу до статті: <https://it.aleteia.org/2014/12/12/un-o-dei-migliori-trattati-della-storia-sullamore-i-quattro-amori-di-c-s-lewis/>.

Додаткова література

Бретт Р. Бог ніколи не моргає. Харків 2016.

Гильдебранд Д. Метафизика любви. Санкт-Петербург 1999.

Гьофнер Й. К. Християнське суспільне вчення. Львів 2002.

Зюскінд П. Парфуми. Харків 2003.

Люїс К. С. Хроніки Нарнії, Принц Касп'ян, т. 4. Львів 2004.

Мережковский Д. С. Христос и антихрист, т. 2 – Воскресшие боги (Леонардо да Винчи), Киев 1992.

Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Львів 2002.

Ремарк Е. М. Чорний обеліск. Харків 2018.

Сальский Ф. О благочестивой жизни. Брюссель 1994.

Сенкевич Г. Quo vadis. Львів 2007.

Франкл В. Лікар та душа. Харків 2018.

Шекспір В. Твори в шести томах: Том 6. Київ 1986.

Інтернет-джерела

Алексеев С. (Опубликовано в журнале "Знание-Сила". № 6 за 1998 г.) Инклинги, (По материалам "Биографии Толкина" Х. Карпентера) // [Електронний ресурс]: Чертови Кулички. – Режим доступу до статті: <http://www.kulichki.com/tolkien/cabinet/about/inkling.html>.

Ареопагит Д. О небесной иерархии// [Електронний ресурс]: Азбука вери. – Режим доступу: https://azbyka.ru/otechnik/Dionisij_Areopagit/o-nebesnoj-ierarkhii/.

Аристотель. Нікомахова етика// [Електронний ресурс]: Бібліотека світової літератури. - Режим доступу: http://ae-lib.org.ua/texts/aristoteles_nicomachean_ethics_ua.htm.

Боулбі Дж. // [Електронний ресурс]: Психологіс, 20 лютого, 2018. – Режим доступу до статті: <http://psychologis.com.ua/-1-618.htm>.

Бретт Р. Будь дивом// [Електронний ресурс]: CoolLib. – Режим доступу: <https://coollib.com/b/358402/read>.

Вергилий П. М. Буколики, X//[Електронний ресурс]: Библиотека Максима Мошкова. – Режим доступу: <http://lib.ru/POEEAST/WERGILIJ/bukoliki.txt>.

Винниченко В. Момент // [Електронний ресурс]: Бібліотека української літератури, 24 квітня, 2018. – Режим доступу: <http://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=2935&page=2>.

Дубницкая Д. История одной разлуки. Клайв Льюис и Джой Дэвидмэн//[Електронний ресурс]: <http://orthodoxy.org.ua>, 1 березня, 2018. – Режим доступу до статті: <http://orthodoxy.org.ua/data/istoriya-odnoy-razluki-klayv-lyuis-i-dzhoy-devidmen.html>.

Еппле Н. Per imagines ad realia. К. С. Льюис и незаконченная повесть о Елене Троянской// [Електронний ресурс]: Православие и мир. – Режим доступу до статті: <http://www.pravmir.ru/per-imagines-ad-realial-k-s-lyuis-i-nezakonchennaya-povest-o-elene-troyanskoj/>.

Еппле Н. Неизвестный Льюис // [Електронний ресурс]: Православный Мир. – Режим

доступу до статті: <http://www.pravmir.ru/neizvestnyiy-lyuis-1/>.

Іван Павло II. Переступити поріг надії // [Електронний ресурс]: Радіо Воскресіння. –

Режим доступу: <http://www.rr.lviv.ua/podcasts/perestupyty-porih-nadiji-ivan-pavlo-ii-vidpovidaj-e-na-zapytannya-vittorio-messori/>.

Кемпійський Т. Г. Наслідування Христа. Розділ 10 Про вдячність за благодать Божу //

[Електронний ресурс]: Християнський портал. – Режим доступу: http://www.truechristianity.info/ua/books/inheritance_of_christ_04.php#10.

Крафт-Эбинг Р. Половая психопатия// [Електронний ресурс]: DrLev.ru.- Режим доступу:

<http://drlev.ru/book/kraft-ebing.pdf>.

Кураев А. Закон Божий и «Хроніки Нарнії» // [Електронний ресурс]: Православие и мир. –

Режим доступу до статті: <http://www.pravmir.ru/zakon-bozhij-i-xroniki-narnii/>.

Льюїс К. С. Размышление о псалмах// [Електронний ресурс]: Предание. Ру. – Режим

доступу: <https://predanie.ru/lyuis-klayv-seyplz-clive-staples-lewis/book/69505-razmyshleniya-o-psalmah/>.

Льюїс К. С. Аллегория любви// [Електронний ресурс]: Предание. Ру. – Режим доступу: <http://predanie.ru/lyuis-klayv-seyplz-clive-staples-lewis/book/218281-izbrannye-raboty-po-istorii-kultury/>.

Льюїс К. С. Бог под судом и др. Эссэ// [Електронний ресурс]: Азбука веры – Режим

доступу: <https://azbyka.ru/fiction/bol/>.

Льюїс К. С. Кружной путь, или Блуждание паломника// [Електронний ресурс]: Предание.

Ру. – Режим доступу: <https://predanie.ru/lyuis-klayv-seyplz-clive-staples-lewis/book/69502-kruzhnoy-put-ili-bluzhdaniya-palomnika/>.

Льюїс К. С. Настигнут радостью, I. Первые годы// [Електронний ресурс]: Предание. Ру. –

Режим доступу: <https://predanie.ru/lyuis-klayv-seyplz-clive-staples-lewis/book/216930-nastignut-radostyu/#toc2>.

Льюїс К. С. Пока мы лиц не обрели// [Електронний ресурс]: Библиотека Максима

Мошкова. - Режим доступу: <http://lib.ru/LEWISCL/lica.txt>.

Льюїс К. С. Человек отменяется// [Електронний ресурс]: Азбука вери. – Режим доступу:

<https://azbyka.ru/fiction/bol/>.

Льюїс К. С. Чудо// [Електронний ресурс]: ЛитМир. – Режим доступу: <https://www.litmir.me/br/?b=18290>.

Льюїс К. С. Хроніки Нарнії, Племянник чародея, т. 1// [Електронний ресурс]: Азбука

вери. - Режим доступу: <https://azbyka.ru/fiction/klayv-steiplz-lyuis-nastignutyj-radostyu/>.

Маслюх А. Клайв С. Льюїс дивує світ ще й досі// [Електронний ресурс]: ЛітАкцент. –

Режим доступу до статті: <http://litakcent.com/2011/04/15/klayv-s-ljujis-dyvuje-svit-sche-j-dosi/>.

Мережковский Д. Христос и Антихрист// [Електронний ресурс]: ЛитМир. – Режим

доступу: <https://www.litmir.me/br/?b=550962&p=2>.

Моріак Ф. Життя Ісуса// [Електронний ресурс]: CentOS-WebPanel.com. – Режим доступу:

http://95.46.98.226/lib/m/moriak_zhittja_isusa.pdf.

Оруел Дж. 1984// [Електронний ресурс]: Независимая электронная библиотека. – Режим

доступу: <http://ru.indbooks.in/?p=6283>.

Паскаль Б. Мысли// [Електронний ресурс]: Азбука вери. – Режим доступу: <https://azbyka.ru/otechnik/konfessii/mysli-paskal/>.

Романчук О. Сім'я, що зцілює// [Електронний ресурс]: Інститут психічного здоров'я УКУ. –

Режим доступу: <http://ipz.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/01/The-healing-family-1-2.pdf>.

Тацит. Анналы// [Електронний ресурс]: История древнего Рима. – Режим доступу: <http://ancientrome.ru/antlitr/t.htm?a=1347001000#20>.

Толстой Л. Анна Каренина// [Електронний ресурс]: Независимая электронная библиотека. - Режим доступу: http://ru.indbooks.in/?page_id=6448.

Трауберг Н. Несколько слов о Клайве С. Льюисе// [Електронний ресурс]: Библиотека Максима Мошкова. – Режим доступу до статті: <http://lib.ru/LEWISCL/aboutlewis2.txt>.

Франкл В. Знаменитая речь 1972 года // [Електронний ресурс]: <https://www.youtube.com/>. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=VEsQPMbgXHw>.

Честертон Г. К. Св. Франциск// [Електронний ресурс]: RuLit – Режим доступу: <http://www.rulit.me/books/svyatoj-francisk-assizskij-read-4108-4.html>.

Шестаков В. Філософія і культура епохи відродження// [Електронний ресурс]:

Православие и мир. – Режим доступу: <http://bib.getenjoyment.net/filosofiya-kultura-epohi-vo-zrodeniyarassvet.html>.

Blakney R. Meister Eckhart. New York 1941.

Lindsley. A. C.S. Lewis on Love by Dr. Art Lindsley//[Електронний ресурс]: C. S. Lewis Institute. – Режим доступу до статті: http://www.cslewisinstitute.org/webfm_send/2624.

Luxmoore. J. C.S. Lewis 'couldn't touch anything without illuminating it'// [Електронний ресурс]: National Catholic Reporter. – Режим доступу до статті: <https://www.ncronline.org/news/media/cs-lewis-couldnt-touch-anything-without-illuminating-it>.

Словники

Грицанов. А. Новейший философский словарь// [Електронний ресурс]: Большая онлайн библиотека, - Режим доступу: <https://www.e-reading.club/book.php?book=149350>.

Encyclopedia Britannica. London 1911, 3 (11th ed.).